

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ט שיחה ב' לפרשת תבא

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון שפד (תשד"מ)

ג. בלקו"ש חי"ט שיחה לפר' תבא (ב) עמ' 236, וז"ל:

"וועט מען דאס פארשטיין בהקדים לבאר וואס דער פסוק איז מדגיש "והשיבך גו' בדרך אשר אמרת לך לא תוסיף עוד לראותה" - דלכאורה: וואס איז די נפק"מ אוין וואס איז דאס נוגע אין דער תוכחה". ע"כ.

ובריש אות ד' כתב: "לכאורה וואלט מען געגעקענט זאגן - ע"ד ווי עס שטייט אין מדרש לק"ט - אז דער פסוק וויל דערמיט מדגיש זיין צו וואס די עבירות זיינען עלול צו דערפירן: כאטש דער אויבערשטער האט צוגעזאגט "לא תוסיף עוד לראותה", קענען אבער די חטאים גורם זיין, אז דער אויבער - שטער זאל מבטל זיין די הבטחה. " עכ"ל.

אבל יש להעיר בכללות הענין המבואר שם בשיחה [דכאן משמע דחטאים יכולים לגרום לביטול ההבטחה וכו', ורק דאעפ"י פשוטו של מקרא אין זה מוכרח בפר' תבא] ממ"ש הרמב"ם בהל' יסודי התורה פ"י ה"ד וז"ל: "אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהי' כך וכך ולא באה הטובה שאמר בידוע שהוא נביא שקר. שכל דבר טובה שיגזור הא-ל אפילו על תנאי אינו חוזר ולא מצינו שחזר בדבר טובה אלא בחרבו ראשון כשהבטיח לצדיקים שלא ימותו עם הרשעים וחזר בדבריו וכו' " עכ"ל.

20/08/2018

א' מאנ"ש

קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון שב (תשמ"ה)

ס. בלקו"ש ח"ט פ' תבא שיחה ב' מקשה (כ"ק אד"ש) על הפסוק "והשיבך ה' מצרים באניות בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה" שלמה מדגיש בפסוק את הלשון "והשיבך גו' בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה" דלכאורה מה הנפק"מ בזה ומה זה נוגע בכלל לתוכחה? ועוד מקשה על פירש"י שאינו מזכיר שוב פירוש בנוגע לענין זה?

ומתרץ בהו"א ע"ד מה שכתוב במדרש לק"ט שהפסוק רוצה להדגיש מה שהעבירות עלולים לגרום אז אע"פ שהקב"ה כבר הבטיח לבנ"י בנוגע מצרים ש"לא תוסיף עוד לראותם", אעפ"כ החטאים יכולים לגרום שהקב"ה יבטל הבטחה זו.

ומקשה על תירוץ זה שלכאורה אינו שום חידוש שכבר למדנו ענין זה בנוגע ליעקב אבינו בפרשת וישלח ובפרש"י שם.

והנה לכאורה מעיקרא קשה על תירוץ זה (של כ"ק אד"ש) דהנה ידוע מ"ש הרמב"ם בהל' יסוה"ת פ"י הל' ז' וח' וז"ל דברי הפרענות שהנביא אומר וכו' אם לא עמדו דבריו אין בזה הכחשה לנבואתו וכו' אבל אם הבטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר, בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזור האל אפילו על תנאי אינו חוזר, הא למדת שבדברי הטובה בלבד יבחן הנביא עכ"ל.

וא"כ איך יבטל הקב"ה הדבר טובה שגזר שלא תוסיף עוד לראותה, הלא כל דבר טובה אינו חוזר!?

וגם היה אפשר לומר שמשום קושי' זו לא רצה לתרץ זה בפש"מ.

ובנוגע ליעקב, לא קשיא מידי משום שהרמב"ם עצמו כותב בהקדמתו לפהמ"ש"נ וז"ל: אבל מה שפחד יעקב אחר שהבטיח לו ה' טובה באמרו לו והנה אנכי עמך וכו' ומצאנו שפחד פן יספה שנא' וירא יעקב מאד וכו' ואמרו חכמים בזה שפחד מחטא חמור שיתחייב עליו השמדה והוא אמרם: קסבר שמא יגרום החטא (ברכות ד' ע"א) משמע מזה שאפשר שיבטיח ה' טובה ויכריע העונות ולא יתקיים אותו הטוב דע שאין זאת אלא במה שבין ה' לנביא אבל חלילה שיאמר ה' לנביא להבטיח לבני אדם טובה בסתם ולא לתקיים אותה ההבטחה לא יתכן דבר זה לפי שלא היה נשאר לנו במה לאמת את הנבואה עכ"ל.

והיינו מה שהבטיחו הקב"ה לנביא על עצמו אפשר לחזור (שמא יגרום החטא וכו') אבל ההבטחה של "לא תוסיפו לראותם (מצרים) עד עולם", הוא נבואה שהתנבא משה על אחרים וא"כ איך יגרום החטא לבטול ההבטחה.

והיה אפשר לתרץ עפ"י מה שמבאר הצ"ח על ברכות דף ד' ע"א בפירוש קושי' כעין זו בגמ' שם וז"ל ולכן נלע"ד דקושיא מעיקרא ליתא שהרי עיקר טעמו של הרמב"ם בזה שהבטחה לטובה ע"י נביא אין החטא גורם ביטולה הוא משום שזה הוא האות להבחין אם הנביא אמת וכיון שבמשה רבינו כתיב "וגם כך יאמינו לעולם" הבטיח הקב"ה שלעולמי עולמים לא יהרהר אחר נבואתו כלל לכן בהבטחה שהבטיחו הקב"ה על ידו שפיר גורם החטא לבטלה כמו שיכול החטא לגרום ביטול הבטחה שהבטיח הקב"ה לנביא על עצמו עכ"ל.

ובודאי שתירוצו נכון, אמנם בנדו"ד ליישב קושיא זו אפשר לפרש בלי לחלק בין משה לשאר נביאים. ובהקדים, הרי הבטחת הקב"ה ליעקב היה דבר חיובי בתכלית "והנה אנכי עמך ושמרתיו בכל אשר תלך וכו'" הלינו הבטחה שיהיה (אופן חיוב) תמיד עמו ועד"ז. במה שמדבר הגמ' בברכות דף ד' וז"ל ראויים היו ישראל ליעשות להם נס בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע בן נון אלא שגרם החטא ע"כ הרי שעוד הפעם הבטחה לחיוב ליעשות להם נס.

משא"כ בנדו"ד הוא הבטחה בשלילת הרע "לא תוסיפון לראותם" ואין זה הבטחה על דבר חיובי בהשמדת מצרים אלא שאתם בני"י לא תוסיפון לראותם.

והנה בנוגע להבטחה חיובית שנתבטל אפשר להקשות הלא כל דבר טובה אינו חוזר וכו' אבל בביטול הבטחה של שלילת הרע אינו כן, אלא אפשר לבטל ההבטחה באופן אחר.

ובהקדים: בכתובות דף ח' ע"ב איתא כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה ע"כ ופירש"י נהפכת מטוב לרע, אבל המהרש"א מפרש באופן אחר מרש"י וז"ל היינו השנים שיהיה לו עוד כפי הגזירה של ע' שנה לטובה נהפך עליו לרעה לא קאמר הופך עליו לרעה, כי מפל עליון לא תצא הרעות אבל הוא מסלק מדתו הטובה עכ"ל.

והיינו שאין זה הפיכה מרע לטוב, אלא שבזה שהקב"ה מסלק מדתו הטובה בדרך ממילא נהפך הדבר לטוב אבל אין זה שהבטחה נהפך לרע.

ואע"פ שפירוש המהרש"א אינו נוגע כאן משום שהוא אינו מדבר בנוגע לנבואה מ"מ אם נשתמש רק בחידושו בנוגע לסילוק ההבטחה אפשר לפרש גם פה, שכנ"ל אין זה הבטחה חיובית לטוב אלא הבטחה על שלילת הרע וא"כ כשהקב"ה מסלק מדתו הטוב שפה הוא רק ההבטחה ש"לא תוסיפון לראותם" יוצא שאפשר שתוסיף לראות את מצרים והיינו שאין זה הפיכת ההבטחה, אלא שהקב"ה

מסלק הבטחתו וממילא אין שליטה של הרע ויוצא שתוסיפון לראות את מצרים.

ועפ"ז ליתא להקושיא הנ"ל שאין דבר טובה חוזר משום שהקב"ה לא הפך את ההבטחה לרע, אלא סילק הבטחתו על שלילת הרע וכשאין שלילה דהרע, יוצא בדרך ממילא שיש חיוב דרע.

יעקב שמואל בוטח
- תלמיד בישיבה -